

نکته‌هایی از معارف حسینی

گریه با معرفت بر امام حسین (ع)

دکتر محمد رنجبر حسینی^۱

عاشورا یک «حادثه تاریخی» نیست، بلکه یک فرهنگ تاریخ‌ساز است. گریه در فرهنگ عاشورا صرفاً یک عمل احساسی نیست. گریه در یک نگاه تحلیلی، در حقیقت آخرین مرحله از یک روند معرفتی و حاصل شناخت انسان است. قرآن در آیه ۸۳ سوره مائده، گریه برخی انسان‌های حق‌طلب را ثمره معرفت آنان بیان می‌کند: «وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ...؛ چون آنان آنچه را که به سوی پیامبر نازل شده، شنیدند، می‌بینی که اشک از دیدگانشان فرو می‌ریزد به‌خاطر آنچه را که از حق شناختند».

دو نوع از شناخت وقتی با یکدیگر پیوند می‌یابد، سبب گریه با معرفت می‌گردد. اولین نوع شناخت انسان‌های بزرگ و فضیلت‌ها و کرامت‌ها و فداکاری‌های آنان و دومین نوع، ظلم و ستمی که بر آنان رفته است. شناخت اول، آدمی را در برابر آن شخصیت‌ها و فداکاری‌های آنان به خضوع و احترام و می‌دارد و شناخت دوم، دل را نرم و رقیق می‌کند و جان را می‌سوزاند. این اقتضای فطرت‌های سالم و دل‌های پاک

انسان‌های حق‌جو و طالب فضیلت است. وقتی دل نرم شد و سوخت، طبیعی است که اشک از دیدگان فروخواهد ریخت. این اشک ثمره آن شناخت‌ها و آخرین مرحله روند آنهاست. بنابراین در ورای این اشک باید به دنبال آن شناخت‌ها بود. شناخت اول، در واقع از یک منظر به آن فضیلت‌ها و خوبی‌ها تعلق می‌گیرد.

چون پای شناخت دوم به میان می‌آید و شخص بر ستم‌ها و مصیبت‌هایی که بر صاحب آن فضیلت‌ها رفته، می‌گرید، خواه ناخواه در حوزه مغناطیس محبت خالصانه او از یک طرف و آن فضیلت‌ها و کرامت‌ها از سوی دیگر قرار می‌گیرد. این محبت و آن فضیلت‌ها به تدریج در دل و جان او نفوذ و او را مشتاق آنها می‌کند. از این‌رو کسی که بر «سالار شهیدان؛ صاحب همه فضیلت‌ها» می‌گرید، به صورت طبیعی و فطری مشتاق همان‌ها می‌شود و اگر این حرکت استمرار یابد، آن اشتیاق، انسان را به سوی تحقق آن فضیلت‌ها به حرکت وامی‌دارد.

در یک سخن کوتاه‌تر گریه بر خوبان عالم، انسان را مجذوب خوبی‌های آنان می‌کند. البته انسان گریه‌کننده باید مراقبت کند جذبه و نفوذ آن معنویت و محبتی را که از گریه بر سالار شهیدان و مجلس عزای او کسب کرده از دست ندهد.

شک نیست حسین علیه السلام صاحب همه فضیلت‌ها و مظهر تمام کمالات و کرامت‌هاست و گریه‌ای که در اثر آن، دل برای سالار شهیدان نرم می‌شود، آن را برای پذیرش فضیلت‌های او نیز آماده می‌نماید. اما در پی این گریه‌ها انسان باید موانع روحی و معنوی را برطرف سازد تا از زمینه معنوی حاصل از گریه، بهترین بهره‌ها را ببرد.

بنابراین نباید برگریه بر امام حسین علیه السلام به چشم یک عمل کوچک، احساسی و معمولی نگریست؛ بلکه آن در حقیقت برخاسته از یک نظام معرفتی، حماسی، عاطفی و ارزشی است که در روایات برای این گریه ثواب‌ها و آثار دنیوی و اخروی متعددی شمرده شده است.